

Владислава Гордић Петковић – Аријана Лубурић Цвијановић (ур.).
2012. *Нова лица светске књижевности – есеји о постколонијалној
књижевности и култури*. Нови Сад: КЦНС. 91 стр.

О књижевностима земаља ослобођених директне правне и политичке доминације великих сила (и других који се убрајају у категорију постколонијално) пишу ауторке и аутори чија су излагања смештена у невелик зборник који је произашао из дводневног скупа под називом „Постколонијалне студије: ново лице светске књижевности“, одржаног у Београду 24. и 25. октобра 2011. године, у оквиру Сајма књига.

Један део текстова представљених у овом зборнику у кључним речима садржи и термин идентитет. Питање је колико можемо говорити о стабилним идентитетима после Хомија Бабе јер „идентитет никада није априори, нити довршени производ, он је увек само проблематичан процес приступања једној слици тоталитета.“ У четири текста, где је идентитет, једна од кључних термилолошких тачки, ауторке испитују јединствене поступке идентификације односно јукстапозиционирања према широј слици која уоквирује. Наташа Каранфиловић у есеју под насловом „Постколонијалне теме у аустралијској прозној књижевности“ подстиче једну од теза аутора књиге *Империја узвраћа писањем* (1989) да аустралијска књижевност садржи неке од „основних тензија карактеристичних за све постколонијалне књижевности“ кроз разматрање појединачних текстова аустралијске беле и књижевности Аборицина. Аустралијска књижевност је, читамо то у тексту, преплетена врло густом мрежом књижевно-друштвених односа с обзиром на врло специфичну историју насељавања белих колонизатора. С једне стране, белачки писци истрајавају у борби за симболичким отцепљивањем од почивше британске империје, док аборицински народи, скрајнути, измештени, маргинализовани на територији на којој су затечени, имају тежак задатак да из немилосрдне историје субординираног положаја извуку трагове свог учешћа.

Весна Цакелић доноси нешто оштрији тон у тексту „Изазови постколонијалног писма франкофоне Африке“ проблематизујући процес развика афричког писма. Она се са разлогом пита „зашто би афричким ауторима био императив да се баве афричким темама или афричком прошлoшћу?“. На тај начин правилно поставља односе у постколонијализованом свету глобалног ширења капитала, у ком је, и поред принципијелне отворености за другог присутан снажни патос приватизације литерарних тема, мотива и проблема. Њеним текстом одише дух Франца Фанона који се залагао за то ослобађање афричког човека од учвршћивања самоодређеног црнаштва. Она истиче и немаран однос званичне француске политике према обнављању сопствене историје колонизацијских процеса.

Викторија Кромбхолц је прочешљала четири романа Тони Морисон, укратко коментаришући главне преокупације списатељице која, сложићемо се, ипак није толико нова (што овај појам додатно подјармљује свепрожимајућој релативности) светској књижевности. У класичном херменеутичком стилу, ауторка пролази кроз најважније прозне маневре познате књижевнице чији је скоро целокупни опус посвећен ретериторијализацији црне повести и гласа маргинализоване Америке. Кључно питање је, наиме, како је једна досељеничка заједница колонизовала читаву једну етничку заједницу коју је претходно вештачки населила на колонизовано подручје. Ауторка овог текста испитује начин на који Морисонова прихвата моделе постколонијалног писања у сврху оприсутњавања ослобођеног црначког идентитета.

Франциско Назарет са Института Камоеш из Софије бавио се проблемом граничности субјекта, монгрелизације и граничног мишљења у контексту лузофоновог писања у тексту „Are there any lusophone border studies, or what do Gilberto Freyre and Mia Couto have in common with a traveller, that they do not have with a tourist?”. С друге стране, Ивана Марић у тексту „Политика и поетика хибридних идентитета у романима *Бог малих ствари* и *Наслеђени губитак*“ захвата у проблем хибридности идентитета. На бриљантном примеру дихотомске поделе на путника и туристу, Назарет испитује теоријске вредности граничног подручја као простора у ком се артикулише потенцијал непредвидивог, снага отпора умтрвљеној кохабитацији и деконструкција очекиваних, уврежених стереотипа уобичајених поделама на два табора. Између њих се налази гранично подручје које припада путнику, које припада превођењу и које, на концу, припада писању. Комплексним а опет читљивим аргументима, Назарет штити постојање граничних студија тако што врло методично показује две врсте елаборације монгрелизације на примерима два различита писма - Гилберта Фрејрија који романтизује превођење култура у виду стварања новог човека из постојећих есенција и Миа Коуте који врло оперативно и зналачки указује на начине којима се могу деформисати конструисани систем подела и деконструисати модели идентификације и митолошких пражњења у оквиру граница нације - писањем на мулато португалском. Назарет правилно поставља своје примере у колико-толико кристализован контекст, док је Ивана Марић, избегавајући све тешкоће историчности, одлучила да крене путем чисте вежбе из текстуалне деконструкције. Њен есеј је пример одлично научених лекција из постструктурализма и брижљивог, пажљивог читања књижевне фикције. За разлику од Назарета који строго контролише своје аргументе у прилог граничности идентитета и неопходности пажљивог превођења култура, Ивана Марић не остаје доследна свом постколонијалистичко-структуралистичком подтексту, већ завшрава на уобичајеном рашчитавању књижевних текстова два индијска писца.

У текстовима Весне Лопичић „Предугачка прича апропријације: Бет Брант и постколонијални феминизам у Канади“ и Милене Костић “Imaginary vs Real Indian: postcolonial reading of Ema Lee Warrior’s ‘Compatriots’”, ауторке су на примерима две кратке приче показале последице сложене политике мултикултурализма у Канади. Иако је канадско друштво институционално озваничило мултикултураизам и тиме завело конкретне правне мере понашања у односима појединаца и заједнице, Весна Лопичић се на примеру троструко маргиналне позиције Бет Брант, списатељице која је мелескиња и припадница ЛГБТ популације, критички осврнула на декларативност постколонијализма у односу према мултикултурализму као и проблему патријархалности у овом домену критике. Јунакиње *Предугачке приче*, обе домороткиње, једна смештена на крај XIX столећа, друга у врло важном временском контексту за канадску политичку историју, 70-те године протеклог века, покушавају да се заштите од конструкције лудила у које бивају скрајнуте како би постале немоћне а њихови проблеми невидљиви.

Анализирајући једноставну приповедну реторику у причи Еме Ли Вориор, *Сународници (Compatriots)*, Милена Костић упозорава на замагљену историју погчињавања и превођења староседелачке културе на канадском простору. Прича је иронијски интонирана и гађа право у центар производње стереотипа о племенитим староседеоцима: млада Немица се суочава са једним реалним стањем насупротив оном замишљеном који је произвела код куће. Хелмут Ходајући Орао, једини је Индијанац у резервату(иако оригинално Немац). Он заправо удовољава својој уобразиљи тако што економски експлоатише индијанску усмену културу

комодификујући њен идентитет; замишљени Индијанци из сигурног, „далеког расизма”, сви одреда воде начин живота европских периферних слојева. Интерес за другог, истиче ауторка есеја при крају користећи се Жижekom, често первертира у познати облик робне потрошње. Мултикултурализам, стога, пружа потпору стварању јаког тржишта за препродају „стварних“ идентитета другог.

Владислава Гордић Петковић је добро приметила у тексту под насловом „Постколонијални Велики Гетсби: о путу од трња до звезда“ како Аравинд Адинга у роману *Бели тигар* обликује протагонисту у традицији „књижевних негативаца“ од Ричарда Трећег па све до Хамберта Хамберта. Дакле, у питању је роман у европској традицији писања. Заправо, он описује стање продуженог колонијализма, управљања и контролисања чија је управна пракса наслеђе европске бирократије. Писци су данас на постколонијалном тржишту књижевности принуђени да се надмећу са привлачним темама. Зато је њихову књижевност лакше описати термином етно-лит, јер је прича о Адинги, једна лепа прича о књижевном успеху.

Уводни текст у овај зборник „Постколонијалне студије: ново лице свјетске књижевности или нешто друго?“ проблемазитује значење и значај постојања постколонијалних студија. Фарук Барјактаревећ, аутор овог текста, ставља иза наслова знак питања усмеравајући правилно проблем светскости постколонијалне књижевности у смеру перманентног преиспитивања. Одрживост терминолошке одреднице постколонијално Барјактаревећ испитује подсећајући на полемичне текстове Ен Меклинток, Еле Шохат и Ајђаза Ахмада, чији су индигенезни увиди у контрадикције и неурозе постколонијалног теоријског механизма видно изостали из свих осталих текстова у зборнику. Барјактаревећ закључује да се постколонијални отпор мора одигравати на сваком месту, то јест изван симплицистичких бинарних цепања између такозване периферије и метрополе. На постколонијалним студијама такође лежи одговорност да се суоче са проблемима унутрашње неоимперијалистичке доминације у бившим колонијама. Проблеми око ког кружи и расправа о подесности и погодности термина постколонијално, углавном се тичу његовог третирања актуелних односа моћи, ширења капитала али понајвише њеног префикса који самоуверено указује на превазилажење колонијалног дискурса и доминације. Већина књижевних текстова обрађених у овом зборнику написана је на енглеском језику, чиме се не исписује отпор доминатним дискурсима већ се наговештава начин на који су они преусмерени. „Отпор је отпор тржишту и кооптираној теорији“⁴¹.

Ова књига је свакако драгоцен истраживачки подухват, узимајући у обзир чињеницу да је добар део постколонијалне лектире из зборника преведен на српски језик, те пружа барем основно знање о постколонијалним стањима и превирањима чији су типски обрасци неизбежни фактор-чиницац и нашег културног поднебља које о себи воли да машта као о изузетно лимиалном простору.

Марко Богуновић
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду
tomasmarking@gmail.com

⁴¹Владимир Тасић. 2009. Ударање телевизора: колебање посткултуре. Нови Сад: Адреса, стр. 110.